

1 Vad innebär den juridiska termen "föräldransvar" i praktiken? Vilka rättigheter och skyldigheter har den som har föräldransvar?

I italiensk rätt ersattes begreppet "vårdnadsrätt" (*potestà genitoriale*) med begreppet "föräldransvar" (*responsabilità genitoriale*) genom lagen om reform av föräldraskapet (lag nr 219/2012) och lagstiftningsdekret nr 154/2013, vars bestämmelser trädde i kraft den 7 februari 2014.

Med föräldransvar avses skyldigheten att ta hand om, uppfostra, utbilda och ge moraliskt stöd till barn, med hänsyn till deras förmågor, böjelser och ambitioner.

Barn har också rätt att upprätthålla ett balanserat och kontinuerligt förhållande med båda föräldrarna, rätt att tas om hand, utbildas och få moraliskt stöd av båda föräldrarna, och att upprätthålla meningsfulla relationer med respektive förälders släktingar.

Barnen har också skyldigheter. Så länge de bor hemma är de är skyldiga att respektera sina föräldrar och bidra till familjens försörjning.

2 Vem är det i allmänhet som har föräldransvaret för ett barn?

Föräldransvar uppkommer enligt lag när föräldrarna är gifta med varandra. I så fall har båda föräldrarna föräldransvar för sina barn.

Om föräldrarna inte är gifta med varandra är det den förälder som erkänner barnet som har föräldransvar. Om båda föräldrarna erkänner barnet har och utövar båda föräldrarna föräldransvaret för barnet, på samma sätt som om de hade varit gifta. Om föräldrarna inte är gifta med varandra och inte erkänner barnet vid samma tidpunkt kan den förälder som inte var först med att erkänna barnet inte göra detta utan samtycke från den förälder som först erkände barnet.

Föräldrarna ska gemensamt komma överens om hur föräldransvaret ska utövas. Hänsyn ska bland annat tas till barnets förmågor, naturliga böjelser och ambitioner. Framför allt ska föräldrarna gemensamt bestämma var barnet ska bo.

3 Kan en annan person bli utsedd i föräldrarnas ställe om de är oförmögna eller ovilliga att utöva sitt föräldransvar över sina barn?

Om ett barn tillfälligt har en olämplig hemmiljö ser man till att barnet får komma till ett familjehem.

Om föräldrar inte visar tillräcklig förmåga att ta hand om sina barns uppfostran, t.ex. om de har ett extremt konfliktfyllt förhållande till barnen, ger domstolarna ofta socialtjänsten på föräldrarnas hemvistort vårdnaden om barnen. Detta innebär vanligtvis att föräldransvaret begränsas. I regel tas beslut om barnets hälsa, utbildning och uppfostran över av socialtjänsten på föräldrarnas hemvistort. I så fall fortsätter barnet ofta att bo med sina föräldrar, eller en av dem. I allvarliga fall beslutar domstolen att barnet ska omhändertas och flytta från hemmet.

Om en förälder bryter mot eller försummar sina skyldigheter eller missbrukar sina befogenheter till allvarlig skada för barnet kan domstolen besluta att frånta den föräldern hans eller hennes föräldransvar.

Om båda föräldrarna har avlidit, har fråntagits sitt föräldransvar eller av någon anledning är oförmögna att utöva sitt föräldransvar utses en förmyndare. Förmyndaren tar hand om barnet, företräder honom eller henne i alla civilrättsliga förfaranden och förvaltar barnets tillgångar.

I civillagen ges domstolen även möjlighet att utse en särskilt förordnad förmyndare när båda föräldrarna är oförmögna eller ovilliga – eller när den förälder som har ensam vårdnad är oförmögen eller ovillig – att vidta en eller flera åtgärder i barnets intresse, som faller utanför den rutinmässiga omvårdnaden av barnet. I så fall har den särskilt förordnade förmyndaren rätt att vidta dessa specifika åtgärder.

4 Hur fastställs föräldransvaret för framtiden om föräldra skiljer sig eller separerar?

Föräldrarnas föräldransvar upphör inte efter en separation, eller om äktenskapet upplöses, förlorar sin civilrättsliga verkan, annulleras eller ogiltigförklaras. Huvudregeln är att föräldrarna har gemensam vårdnad, dvs. båda föräldrarna utövar föräldransvaret.

Beslut i viktiga frågor som rör barnets utbildning, uppfostran, hälsa och val av hemvist fattas i samförstånd mellan föräldrarna och med hänsyn till barnets bästa, med beaktande av barnets förmågor, naturliga böjelser och ambitioner. I rutinmässiga vardagsfrågor får föräldrarna däremot utöva föräldransvaret var för sig (artikel 337-ter i civillagen).

Gemensam vårdnad innebär inte att barnet ska tillbringa lika mycket tid hos båda föräldrarna. I regel fastställs det i domen om hemskillnad eller äktenskapsskillnad vilken förälder barnet permanent ska bo hos, och på vilka villkor den andra föräldern kan tillbringa tid med barnet. Det är även möjligt att bestämma att barnet växelvis ska bo hos var och en av föräldrarna. Detta är möjligt om föräldrarna bor nära varandra och har en liknande livsstil, förutsatt att ett sådant arrangemang inte har en negativ inverkan på barnets sociala liv eller skolgång.

Om gemensam vårdnad inte anses vara till barnets bästa kan domaren emellertid i ett motiverat beslut tilldela en förälder ensam vårdnad (artikel 337c i civillagen).

De vanligast fallen där en förälder tilldelas ensam vårdnad är 1) om en av föräldrarna utgör en risk för barnets fysiska och psykiska välbefinnande (en våldsam förälder, en förälder med ett omfattande straffregister, en förälder som är narkotikamissbrukare eller alkoholist), 2) om en förälder är oförmögen att ge barnet moraliskt och materiellt stöd, eller inte har visat något intresse för barnet, 3) om en förälder talar nedsättande om den andra föräldern inför barnet, 4) om konflikten mellan föräldrarna är så allvarig att den kan skada barnets balans och psykiska utveckling.

Vid ensam vårdnad utövas föräldraskapet endast av den förälder som har tilldelats vårdnaden, men alla beslut i frågor av stor vikt för barnet måste fattas av båda föräldrarna, om inte särskilt allvariga omständigheter gör att detta är omöjligt, exempelvis våldsamhet och kränkande beteende (artikel 337c i civillagen).

En förälder som inte utövar föräldransvar har rätt och skyldighet att bevaka barnets utbildning, uppfostran och levnadsförhållanden (artikel 316 sista stycket).

5 Om föräldra sluter ett avtal om föräldransvar, vilka formella krav måste vara uppfyllda för att avtalet ska vara rättsligt bindande?

Föräldrarnas avtal om hur föräldransvaret ska utövas efter en separation ska inges till domstolen med territoriell behörighet. Denna fastställer huruvida avtalet garanterar barnens rättigheter och välbefinnande. Om så är fallet godkänner domstolen avtalet.

Om ett gift par med minderåriga barn som vill separera eller skilja sig redan har ingått ett avtal om vårdnaden om barnen och utövandet av föräldransvaret kan de välja mellan två alternativ:

a) De kan inge en gemensam ansökan till domstolen och få sitt avtal godkänt.

b) De kan delta i förhandlingar, biträdda av en advokat (artikel 6 lagstiftningsdekret nr 132/2014). Sådana förhandlingar utgör ett avtal där parterna går med på att samarbeta på ett välvilligt och rättvist sätt för att i godo lösa tvister i samband med deras hemskillnad och vårdnaden om barnen.

Om paret har minderåriga barn (eller barn med bristande förmåga, barn med en allvarig funktionsnedsättning eller barn som inte är ekonomiskt självförsörjande) måste avtalet till följd av den advokatledda förhandlingen inom tio dagar vidarebefordras till åklagaren vid den behöriga domstolen, som

godkänner avtalet om han eller hon anser att avtalet beaktar barnets bästa. Om åklagaren emellertid anser att avtalet inte beaktar barnets bästa vidarebefordrar denne inom fem dagar avtalet till domstolens ordförande, som utan dröjsmål fastställer ett datum för förhandling inom högst trettio dagar och kallar parterna att inställa sig vid denna.

Så snart avtalet har godkänts är det likvärdigt med ett domstolsavgörande om hemskillnad eller äktenskapsskillnad.

Om föräldrarna inte är gifta med varandra kan endast det första alternativet användas (dvs. ett avtal som godkänts av domstolen).

6 Vilka alternativ finns det för att lösa konflikten utan att gå till domstol om föräldrarna inte kan komma överens om föräldraansvaret?

För att lösa eventuella konflikter i samband med utövandet av föräldraansvar kan föräldrarna vända sig till en familjemedlare. Målet med medlingen är inte att få paret att återförenas, utan att nå en ömsesidig överenskommelse om villkoren för att utöva föräldraansvaret, och på så sätt undvika och mildra varje form av konflikt. Alla lösningar som parterna enas om måste emellertid läggas fram för domstolen, som bedömer om barnets bästa har beaktats.

Om tvisten fortsätter hänskjuts den till domstolen med behörighet att pröva mål om hemskillnad, äktenskapsskillnad och vårdnad om barn.

7 I vilka frågor kan en domare fatta beslut om barnet om föräldrarna går till domstol?

Man måste skilja mellan två scenarier:

a) Om föräldrarna inte kommer överens i viktiga frågor kan de väcka talan vid domstol. I så fall inleder domstolen med att föreslå den lösning som bäst beaktar barnets och familjens intressen. Om tvisten fortsätter ger domstolen den förälder som den anser bäst beaktar barnets bästa rätt att avgöra den specifika frågan.

b) Föräldrarna kan väcka talan vid domstol för att få ett beslut om vårdnaden om barnen och var de ska bo (i regel när föräldrarna separerar). I så fall fattar domstolen beslut om

vårdnaden om barnen, där förstahandsalternativet är gemensam vårdnad (dvs. båda föräldrarna),

hur länge och under vilka former barnet ska bo hos respektive förälder, storleken på underhållsbidraget och i allmänhet i vilken utsträckning var och en av föräldrarna ska bidra till utgifterna för att ta hand om barnet och dess utbildning och uppfostran.

Eftersom de viktigaste besluten även efter en hemskillnad eller äktenskapsskillnad måste fattas gemensamt av föräldrarna kan föräldrarna, om de inte är överens i enskilda frågor, väcka talan vid domstol enligt punkt a.

8 Om domstolen beslutar att en förälder ensam ska ha vårdnaden om barnet, innebär det att han eller hon kan fatta beslut i alla frågor som rör barnet utan att först samråda med den andra föräldern?

En förälder som har beviljats ensam vårdnad om barnen har ensam rätt att utöva föräldraansvaret, om inte domstolen beslutar annat. Den föräldern kan framför allt ensam fatta beslut även i frågor som inte rör de vardagliga rutinerna.

Även när en förälder har beviljats ensam vårdnad måste beslut som syftar till barnets bästa (beslut om barnets utbildning, uppfostran och hälsa) dock fattas av båda föräldrarna, om inte annat anges i vårdnadsbeslutet.

I regel anser domare att samtycke från den förälder som inte har vårdnaden inte behövs när den föräldern är frånvarande, ointresserad, inte kan nås eller tidigare har betett sig våldsamt eller kränkande.

Den förälder som inte har vårdnaden om barnen har rätt och skyldighet att bevaka deras utbildning, uppfostran och levnadsförhållanden, och kan vända sig till domstol om han eller hon anser att det har fattats beslut som inte beaktar barnets bästa.

9 Om domstolen bestämmer att föräldrarna ska ha gemensam vårdnad om ett barn, vad innebär det i praktiken?

Om gemensam vårdnad beviljas utövar båda föräldrarna föräldraansvaret. Båda föräldrarna måste vara överens om vilken riktning barnens liv ska ta och tillsammans fatta beslut om barnens utbildning, uppfostran, hälsa och var de ska bo, samt se till att besluten beaktar barnets bästa. I rutinmässiga vardagsfrågor utövar föräldrarna i regel föräldraansvaret var för sig under de perioder barnen bor hos dem.

10 Till vilken domstol eller myndighet ska jag vända mig om jag vill göra en ansökan om föräldraansvar? Vilka formella krav måste vara uppfyllda och vilka handlingar ska jag bifoga till min ansökan?

Den allmänna domstolen i första instans (*Tribunale ordinario*) är behörig i alla ärenden som rör vårdnad om barn och relaterade frågor om föräldraansvar.

Om en tvist rör upphävande eller begränsning av föräldraansvar eller återställande av föräldraansvar, och inte omfattar några aspekter som rör vårdnaden om barnen, är ungdomsdomstolen (*Tribunale per i minorenni*) behörig domstol.

11 Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall? Finns det något brådskande förfarande?

Om frågan om vårdnad och utövande av föräldraansvaret över barn födda i äktenskapet utgör en del av ett förfarande för hemskillnad eller äktenskapsskillnad tillämpas det förfarande som anges i avsnittet om [skilsmässa](#).

Åtgärder som rör vårdnad och utövande av föräldrasvar över barn som fötts utanför äktenskapet antas av domstolen bakom stängda dörrar, efter att ha inhämtat summariska uppgifter och efter att ha hört den allmänna åklagaren och föräldrarna. I brådskande fall kan domstolen för barnets skull förordna om interimistiska åtgärder.

I båda fallen kan domstolen förordna om interimistiska åtgärder för att skydda barn. Förfarandet ser olika ut beroende på om det rör sig om barn till ogifta par eller barn till gifta par. I båda fallen är den allmänna domstolen i första instans emellertid behörig.

I likhet med alla övriga förfaranden som rör barn hörs barnet av domaren om han eller hon är tolv år eller äldre eller bedöms ha tillräcklig insikt och urskillningsförmåga.

12 Kan jag få rättshjälp för att täcka kostnaderna för förfarandet?

Rättshjälp kan fås för att täcka kostnaderna för rättsprocesser i separations-, skilsmäso- och vårdnadsförfaranden, eller rättsprocesser i syfte att begränsa eller frånta föräldrar föräldraansvar.

13 Går det att överklaga ett beslut om föräldraansvar?

Beslut om föräldraansvar kan överklagas till appellationsdomstolen (*Corte d'Appello* – domstolen i andra instans).

14 I vissa fall kan det vara nödvändigt att göra en ansökan till en domstol eller till en annan myndighet för att få ett beslut om föräldraansvar verkställt. Vilket förfarande ska tillämpas i sådana fall?

Domstolens beslut om föräldraansvar är verkställbara.

15 Hur får jag ett beslut om föräldraansvar som har meddelats i en annan medlemsstat erkänt och verkställt i den medlemsstat där jag bor?

Ett beslut om föräldraansvar som meddelas av en annan EU-medlemsstat erkänns automatiskt. Enligt förordning (EG) nr 2201/2003 av den 27 november 2003 kan emellertid en berörd part ansöka om att få fastställt att domen ska erkännas eller inte erkännas.

För att beslutet ska fastställas måste den berörda parten inge en ansökan om verkställighet till den appellationsdomstol som har territoriell behörighet. Så snart beslutet har förklarats verkställbart verkställs det på samma villkor som om det hade meddelats i den medlemsstaten.

16 Till vilken domstol i den medlemsstat där jag bor ska jag vända mig för att överklaga erkännandet av ett beslut om föräldraansvar som meddelats av en domstol i en annan medlemsstat? Vilket förfarande är tillämpligt i sådana mål?

Appellationsdomstolen med territoriell behörighet är behörig domstol (i enlighet med nationella regler utgår man från den plats där beslutet verkställs).

Rättsprocessen sker i form av ett kontradiktoriskt förfarande och avslutas med en fastställelseedom, mot vilken ett överklagande i en rättsfråga kan inges (*ricorso per cassazione*).

17 Vilken lag tillämpas i föräldraansvarsfrågor om barnet eller parterna inte bor i den medlemsstaten eller har olika medborgarskap?

Eftersom Italien har ratificerat 1996 års Haagkonvention gäller bestämmelserna i den konventionen. Tillerkännande och upphörande av föräldraansvar, utövande av föräldraansvar och upphävande eller begränsning av föräldraansvar regleras således av lagen i det land där barnet har hemvist.

Senaste uppdatering: 10/09/2019

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.